

Stichting Visisonor

Jaarverslag 2023

Inleiding

Het jaar 2023 was ronduit een fantastisch jaar voor Black Pencil. De inspanningen van 2021 en 2022 en investeringen in de uitbreiding van het netwerk en artistieke veelzijdigheid, werden in 2023 duidelijk zichtbaar. We gaven veel concerten, "pop-up" concerten, ontwikkelden een nieuwe muziek-dansproductie, een nieuwe muziektheaterproductie, nieuwe lichtkunst productie, onze eerste kindervoorstelling, twee nieuwe CD-producties, de jaarlijkse Black Pencil Prize werd voortgezet, we gingen op tournee naar Indonesië en ontwikkelden educatieve activiteiten. Het resulteerde in ruim 103 concerten/pop-upconcerten/voorstellingen in 2023 over heel Nederland. Een prachtig resultaat. Door de vele activiteiten verscheen Black Pencil in 2023 regelmatig in de landelijke en regionale media (Podium Klassiek, NPO, Volkskrant, NRC, Nederlands Dagblad, Theaterkrant, Omroep Flevoland oa). Hieronder een overzicht van de meest relevante activiteiten.

1. Concertprogramma's

Naast concerten met incidentele programmering (programma's op maat gemaakt voor de gelegenheid) voerden we hoofdzakelijk drie concertprogramma's uit:

- Come Out Caioni: Een van onze top-sellers, met muziek uit de 17de-eeuwse Caioni Codex. We blijven het programma uitbreiden door nieuwe arrangementen te maken van werken die we in eerste instantie niet hadden gebruikt uit de 346(!) werken tellende codex. Zo hebben we bijvoorbeeld een Ballathe van de Codex bewerkt en tot 'ons lied' gemaakt voor het begin van alle pop-up concerten in 2023. Met een heel kleine blokfluit (garklein), boventonen van de panfluit en een repetitief ritmisch patroon trekken we de aandacht van iedereen die in de buurt loopt.
- Barok Trilogie: Dit programma is gebaseerd op de pure schoonheid van 3 grote componisten uit de barok: Bach Vivaldi en Telemann. Bach's Kunst der Fuge wordt gecombineerd met o.a. Concerti Grossi van Antonio Vivaldi en Suites van Telemann. Deze uitbundige muziek past heel goed bij Black Pencil. Het programma is qua lengte flexibel en kan in een of twee delen worden uitgevoerd.
- Into Space: Nieuwe werken geschreven door Calliope Tsoupaki, Aart Strootman, Yannis Kyriakides, Meriç Altaç, o.a. NRC riep ons album Into Space (2023) uit tot één van de beste Nederlandse albums van het jaar (het verscheen in de top 25) en noemde het: 'een kleurrijk en overtuigend akoestisch panorama met negen gloednieuwe stukken van acht componisten.'

2. Lokale inbedding

Black Pencil heeft zich geworteld in de vruchtbare grond van Flevoland. In dit 'nieuwe land' vindt het ensemble een bron van inspiratie en een podium voor zijn visie. Black Pencil ziet volop mogelijkheden en kansen in de zich nog ontwikkelende culturele infrastructuur van de jongste Nederlandse provincie en gaat enthousiast de uitdaging aan die uit te bouwen, verdiepen en vernieuwen. De missie is helder: het belang van cultuur aantonen en zo politieke steun, institutionele samenwerking en publieke betrokkenheid winnen. En deze missie slaagt, getuige de woorden van voormalig Gedeputeerde Kunst & Cultuur Michiel

Rijsberman, die het ensemble prijst om zijn 'onmisbare rol in de lokale cultuur en zijn vermogen om internationale samenwerkingspartners naar Flevoland te brengen.' We geloven dat het belangrijk is kennis uit te wisselen met beleidsmakers en de overheid. Black Pencil levert een bijdrage aan het overbruggen van de soms aanwezige kloof tussen besluitvormers en uitvoerende kunstenaars in Almere en in de provincie Flevoland. Black Pencil onderscheidt zich door meer dan een muzikensemble te zijn; het ensemble is een culturele ambassadeur die de slogan 'think global, act local' belichaamt. Het heeft de afgelopen jaren niet alleen de Flevolandse geschiedenis en het landschap tot leven gebracht door middel van muziek, maar ook projecten geïnitieerd die de provincie op de kaart zetten als 'bakermat van nieuwe cultuur' (Nederlands Dagblad). Of het nu gaat om het verbinden van landschapskunst met hedendaagse muziek of het brengen van internationale kunstenaars naar lokale podia, Black Pencil blijft de grenzen verleggen in de vestigingsplaats en thuisprovincie.

In 2023 hebben wij veel activiteiten gerealiseerd in Flevoland, waardoor de zichtbaarheid en inbedding van het ensemble in Almere en in de provincie substantieel toenamen. We zijn een samenwerking aangegaan met De Nieuwe Bibliotheek Almere (een van de best bezochte bibliotheken van Nederland), waarbij we voor verschillende gelegenheden pop-up concerten uitvoerden; we speelden in de boerderijen van Stadslandgoed Kempphaan en Vlierveelden i.h.k.v. een muziektheaterproductie, we hebben buurtcentra bezocht (i.h.k.v. het Kersenbloesemfestival), we namen regelmatig deel aan uitzendingen van omroep Flevoland, we vervolgden onze concertreeks in Kunstlinie, verschillende malen opgetreden in concertserie Goede Rede, in het Uit Festival van Almere, Terrasconcerten Almere. We traden op in Dronten, Zeewolde, we hebben onze tweejarige samenwerking 2021-2022 met onze partners van Schokland voltooid, we hebben zelfs gespeeld op de afscheidsceremonie van de commissaris van de Koning Leen Verbeek in een drukbezochte Agora Lelystad, volgeladen met VIP's, regionale en landelijke politici.

Ons jaarlijkse evenement A-A-Almere is een viering van de diversiteit en rijkdom van Almere, waarbij we muziek uit verschillende culturen en van lokale componisten zoals Arnoud Noordegraaf en Renske Vrolijk combineren met video, gospel, rap, dans en elektronica. Ons doel is om dit evenement, waarvan in 2022 de eerste editie plaatsvond, te laten uitgroeien tot een culturele hub in Almere, waar muziek wordt samengebracht met andere kunstvormen zoals poëzie, dans en lokale exposities. In 2023 hebben we

samengewerkt met lokale partijen (dansers, acteurs), op ons verzoek reisde schrijver en songwriter Jaco Benckhuijsen met zijn kajak over de IJmeerverbinding Almere-Amsterdam die vooralsnog alleen als plan bestaat. Jaco legde zijn reis vast op een van commentaar voorziende video en schreef er een poëtische compositie over. De burgemeester van Almere Hein van der Loo (tijdens het concert aanwezig) was gefascineerd door het concept van A-A-Almere. In het jaar 2026 komen er drie uitvoeringen van A-A-Almere in combinatie met een contextprogramma in het kader van het vijftigjarig jubileum van Almere.

3. Muziektheaterproductie Tom op de Boerderij

PR-beeld Black Pencil & Theatergroep Suburbia, zomer 2023

De zomerproductie Tom op de boerderij was gebaseerd op het zeer succesvolle toneelstuk *Tom à la ferme* (2011) van Michel Marc Bouchard:

Wanneer de jonge tekstschrijver Tom vanuit de grote stad naar de begrafenis van zijn geliefde Guillaume reist, raakt hij verstrikt in een maalstroom van leugens en repressie op de boerderij van zijn familie. Tom doet zich voor als een collega van de overledene omdat Guillaume's moeder Agathe geen idee had dat haar zoon homoseksueel was. Oudere broer Francis zal er alles aan doen om te voorkomen dat de waarheid bekend wordt. Eerst verplicht hij Tom om de leugen van het leven niet alleen in stand te houden, maar zelfs te verfraaien. Maar Francis lijkt Tom steeds meer te straffen voor een schuld die geen van beiden onder woorden kon brengen. In de beslotenheid van de boerderij ontvouwt zich een sterk, erotisch geladen spel tussen de twee mannen, waaraan Tom zich op onverklaarbare wijze overgeeft.

Negentien jaar geleden startte Suburbia de jaarlijkse traditie van een theatervoorstelling in Stadslandgoed De Kemphaan in Almere. In de zomer van 2023 voor het eerst in de vorm van muziektheater, dankzij de samenwerking met Black Pencil.

De productie was in verschillende opzichten zeer succesvol. Artistiek gezien konden we een zeer goede match vinden met Suburbia. Het is nooit gemakkelijk om muziek te maken voor een theaterstuk dat in zijn oorsprong geen muziek bevat. Maar het proces met Suburbia verliep soepel, er was een duidelijke visie op het eindproduct.

Er was een heel goede artistieke klik tussen Jorge Isaac en Albert Lubbers. Alle leden van Black Pencil waren enthousiast, evenals de crew van Suburbia. De werkomgeving was aangenaam en we inspireerden elkaar gedurende het hele proces. Voor beide gezelschappen was het ook een leerproces, waarbij de mogelijkheden van de combinatie tussen muziek en theater werden verkend.

De repetities van Black Pencil (inclusief het maken van arrangementen en composities) hebben tussen februari en april 2023 plaatsgevonden. De repetities met de acteurs van Suburbia vonden plaats in de studio van de Voetnoot in Almere (mei – juni 2023) en later op de boerderij in de Kemphaan tussen 12 en 20 juni 2023. Wegens mogelijk geluidsoverlast voor de bewoners was de boerderij Vliervelden (Almere, Oorsterwold) niet geschikt voor de voorstelling. De boerderij van de Kemphaan was weer de perfecte locatie.

De uitkomst van de activiteiten was boven verwachting: 29 voorstellingen gespeeld (in plaats van 28), elke week heeft Black Pencil een inleiding verzorgd over de muzikale inhoud van de voorstelling. Het publieksbereik bedroeg 2.145 bezoekers (voor het eerst boven 2.000 bezoekers in een zomervoorstelling van Suburbia). We hebben de aandacht van de landelijke pers aangetrokken en volgens een aantal bezoekers was dit zelf 'de beste voorstelling van Suburbia ooit'.

Het team bestond uit:

<u>Script:</u>	Michel Marc Bouchard
<u>Artistieke leiding:</u>	Jorge Isaac (muziek), Albert Lubbers (toneel)
<u>Zakelijke leiding:</u>	Jennie Duif (Black Pencil), Jos van Hulst (Suburbia)
<u>Regie:</u>	Albert Lubbers
<u>Musici:</u>	Black Pencil (Jorge Isaac-blokfluit, Matthijs Koene-panfluit, Esra Pehlivanli-altviool, Marko Kassl-accordion, Enric Monfort-slagwerk)
<u>Acteurs:</u>	Johannes Wirix-Speetjens (Tom), Chiem Vreeken (Francis), Oda Spelbos (Agathe), Dilan Yurdakul (Sara)
<u>Geluid:</u>	Arjan van Asselt A-A-Audio
<u>Elektronica:</u>	Black Pencil (Jorge Isaac, Enric Monfort)
<u>Kostuums:</u>	Dorien de Jonge
<u>Licht:</u>	Neal Groot
<u>Decor:</u>	Herbert Janse

Tom op de boerderij was te zien op de Stadsboerderij Almere (op Stadslandgoed De Kemphaan) van 21 juni tot en met 30 juli 2023. Speeldagen: woensdag tot en met zondag. Aanvang diner: 18.30 uur. Aanvang voorstelling wo-za: 20.30 uur en op zondag: 15.00 uur.

Recensies

"De prachtige livemuziek van Black Pencil blaast een karrevracht aan onvervuld verlangen in het (mentale en fysieke) geweld op de toneelvloer." (★★★★ Volkskrant)

"Chiem Vreeken is fenomenaal als homofobe Francis: achter zijn stuurse woede huist een onpeilbare eenzaamheid. Johannes Wirix-Speetjens plaatst daar als Tom mooi sensitief spel tegenover: genereus en kwetsbaar onderzoekt hij zijn verdriet." (★★★★ Volkskrant)

"De volmaakt op het verhaal aansluitende muzikale begeleiding is in handen van het vijfkoppige ensemble Black Pencil." (★★★★☆ 4 ½ ster Scènes)

"Een geweldig kwartet acteurs (...) Oda Spelbos zet schitterend een vrouw neer die zich met de moed der wanhoop door het leven slaat, hard en kwetsbaar, bewust onwetend, maar ondertussen ziet en voelt ze veel." (★★★★☆ 4 ½ ster Scènes)

"In de muziektheatervoorstelling Tom op de boerderij gaat de stadse Tom naar het platteland om daar zijn geliefde te begraven, maar kan dat alleen doen door te verbergen wie zij voor elkaar waren. De spanning tussen Tom en de broer, Francis, heeft vanaf het begin een onmiskenbaar seksuele lading, het geweld van Francis een verwrongen poging tot contact maken. Gedragen door de live uitgevoerde muziek van het verrassende ensemble Black Pencil, is het vooral een voorstelling die steeds het fysieke opzoekt in de benadering van de tekst." (Parool)

'Echt interessant wordt 'Tom op de boerderij' van Suburbia als het uitmuntende muziekensemble Black Pencil vrij spel krijgt. Hun combinatie van instrumenten (van onder meer panfluit tot accordeon en altviool) is fascinerend, verrassend, en wringend.'
(Theaterkrant)

Interviews

Johannes Wirix-Speetjens live te gast bij Volgspot, Radio 5. Luister terug via Volgspot
Black Pencil speelde live + gesprek bij NPO Klassiek, Radio 4. Luister terug via NPO Klassiek
Chiem Vreeken in de Coulissen bij Opium, Radio 4. Luister terug via Opium

"Spelen, acteren, spelen, acteren" interview met Johannes Wirix-Speetjens in Scenes Magazine

"Rouw en homohaat centraal in nieuwste theaterproductie Suburbia" Omroep Flevoland

PUBLIEKSREACTIES

"Dit was absoluut de beste voorstelling van Suburbia ooit."

"Intens, humorvol, rauw. Fijne muziek."

"De personen gaan echt leven, je denkt de volgende dag: hoe zou het verder gaan met ze? Muziek is verrassend, prachtig gespeeld en tilt de voorstelling naar een hoger niveau. Puur genieten."

"Geweldig! Boeiend vanaf de eerste seconde. Blijfant spel van alle spelers. Locatie was top, decor ook. Heb enorm genoten."

"Geweldig voorstelling waar veel over na te denken en praten is."

"Heel erg goed. Het geeft het problematische weer van homo zijn. Vooral hoe broers erop reageren, dat herken ik bij mijn familie."

"Genieten nog steeds na. Zelden zo iets moois gezien. Dikke tien."

"Heel goed, het is een fantastisch invoelbaar stuk geworden. Verrassend ook. En dan de muziek van Black Pencil: kippenvol."

De samenwerking met Suburbia wordt voortgezet. In het voorjaar 2024 hebben we ca 30 voorstellingen over heel Nederland gespeeld met de nieuwe muziektheatervoorstelling Lord+Lady MacBeth, met regie van Olivier Diepenhorst. In de periode 2025-28 hebben we mooie plannen met Suburbia op de agenda staan.

Tom op de boerderij trailer: <https://youtu.be/w4YzPYHGcas?si=AtKoy3uoSs7TiKMJ>

4. Muziek-dans productie La Noche Eterna

La Noche Eterna: Black Pencil & Samir Calixto, voorjaar 2023

La Noche Eterna was een coproductie met Matter Affects (Samir Calixto, Stacz Wilhelm), Zwolse theaters, Schouwburg De Lawei (Drachten), Magnezy Dance Productions (Schiedam) en Scenario Pubblico (Catania).

Op 16 februari 2023 ging in Schouwburg Odeon deze in première. La Noche Eterna (De eeuwige nacht) is een samenwerking van Black Pencil en Matter Affects, gebaseerd op de al jaren bestaande wens van het ensemble en choreograaf Samir Calixto om samen een avondvullende voorstelling te realiseren. Vooraf werd uitgegaan van een beperkte tournee van 10 voorstellingen, zo breed mogelijk verspreid over heel Nederland. Met optredens van Drachten tot Heerlen en Maastricht, en van Den Haag tot Nijmegen werd dit streven ruimschoots verwerkelijkt.

Voor Black Pencil en Calixto sluit de voorstelling inhoudelijk aan bij een artistieke periode waarin de focus ligt op de wens om de wereld om ons heen te begrijpen en inzicht te krijgen in de wetten waaraan deze onderworpen is. Bij de universele fascinatie voor het mysterie dat de nacht omgeeft gaat het om een speciale vorm van deze wens om te weten, namelijk de menselijke honger naar mythes, niet-weten, en om de aantrekking en afstoting door het onbekende. In een tijd die getekend wordt door een algeheel gevoel van onzekerheid verleent dit de voorstelling een speciale urgentie.

De samenwerking met Calixto sluit ook aan bij een lijn in Black Pencil's werk, te weten de magische verbondenheid van muziek en dans. Dat Calixto oorspronkelijk is opgeleid als zanger, is slechts een van de vele redenen voor de belangrijke plaats die muziek in zijn werk inneemt. Zijn choreografieën zijn te begrijpen als reizen die hem kriskras door de muziekgeschiedenis voeren, met als rode draad dat er steeds het element van innerlijke transformatie in het spel is.

De creatiefase begon in het Siciliaanse Catania, waar Samir Calixto artist in residence is in het Scenario Pubblico. In Nederland heeft Matter Affects ondersteuning gevonden bij de Schiedamse organisatie Magnezy Dance Productions en hun studiocomplex Ruimte in Beweging. De premontage en de try-out vonden plaats bij Schouwburg De Lawei in Drachten, de eindmontage en de première in Schouwburg Odeon.

Door de toewijding van de musici, dansers en choreograaf slaagt La Noche erin om alle elementen op een organische manier op elkaar te reageren. Precies in dit samenspel laat zich de gelaagdheid van het thema communiceren en ontvouwt zich het ritueel waar men samen doorheen gaat in zijn volle bandbreedte. De bewondering voor de virtuositeit van de musici en de dansers gaat hand in hand met de acceptatie van onzekerheid en vergankelijkheid als deel van ons bestaan. Uit de reacties van het publiek werd steeds opnieuw duidelijk hoe goed de voorstelling erin geslaagd was precies deze ervaring bij hen teweeg te brengen.

De kleuren die dit ensemble weet voor te toveren, zijn van een buitenaardse kwaliteit. Nooit eerder klonk de tenorblokfluit zo onwerkelijk. De combinaties van instrumenten laten zich niet meer herleiden tot hun afzonderlijke bronnen, maar versmelten samen tot één enkele klank. De zeventiende eeuwse instrumentale compositie, die de voorstelling opent en sluit, en de veelal eigentijdse composities daartussenin worden middels de choreografie samengesmeed tot een hypnotiserende eenheid.

- Theaterkrant.nl

5. Muziek & Lichtkunst, Alumminous

PULSE

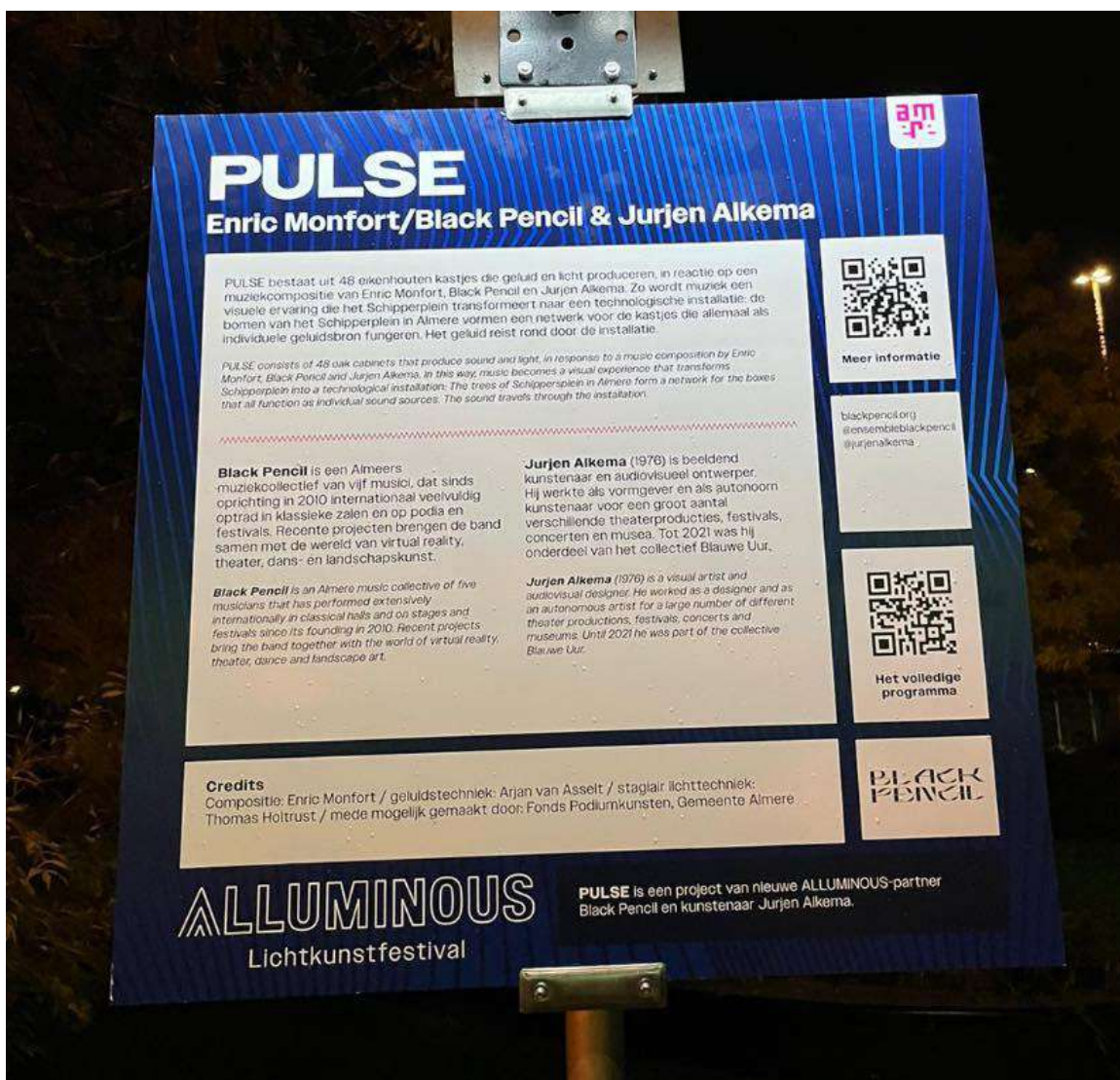
Enric Monfort/Black Pencil & Jurien Alkema

Het ALLUMINOUS festival bedacht een nieuw lichtfestival-concept waar beeldende kunst en theater samenkomen, met de stad Almere als inspiratie en het Weerwater als decor. ALLUMINOUS werkt daarvoor samen met Almeerse theatergezelschappen Vis à Vis, Suburbia, Gouden Haas en BonteHond. In 2023 werd Black Pencil partner van het festival en voegde een nieuwe benadering aan de creatie van lichtkunst toe aan het festival.

Niet theater, maar muziek was de drijvende kracht achter het scheppingsproces en artistieke uitwerking. Muziek leidt het verhaal, de dramaturgie en de dynamische ontwikkeling van het kunstwerk. Voor deze eerste samenwerking hebben we bestaande 'instrumenten' gebruikt: eikenhouten kastjes die een kort percussief geluid en een kort licht produceren. De kastjes zijn gemaakt door het kunstenaarsduo Jurjen Alkema en Andrea Dröes, in opdracht van Oranjewoud Festival in 2022.

We maakten een percussieve en poëtische installatie genaamd PULSE. Deze installatie bestaat uit 48 eikenhouten kastjes die geluid en licht produceren, in reactie op een muziekcompositie van Enric Monfort (slagwerker van Black Pencil) en lichtkunstenaar Jurjen Alkema. Zo wordt muziek een visuele ervaring die het Schipperplein transformeert naar een technologische installatie: De bomen van het Schippersplein in Almere vormen een netwerk voor de kastjes die allemaal als individuele geluidsbronnen fungeren. Het geluid reist rond door de installatie. Het geometrische veld met bomen is een intrigerend contrast tussen chaos en structuur, tussen ritmische en organische vormen, die door 48 LED-strips in het natuurlandschap een extra spectaculair lichteffect krijgt. PULSE was te zien op het Schipperplein Almere, elke avond van 20 tot en met 29 oktober, van 19.00 tot 23.00 uur.

De artistieke uitwerking van PULSE was een samenwerking tussen Black Pencil en Jurjen Alkema. Het resultaat was prachtig! Wat hebben we veel complimenten gekregen van het publiek (van kind tot senioren, gezinnen, van gespecialiseerde artiesten tot regulier publiek). Mensen waren onder de indruk van de technische precisie en poëzie achter het kunstwerk.

Met het ALLUMINOUS festival konden we onze ambities voor het eerst in een context plaatsen en dit heeft de aanzet geleverd om ons hierin verder te willen ontwikkelen. We zijn inmiddels partners van het festival, wij doen mee aan de editie van 2024. We werken er momenteel aan.

PULSE trailer: <https://youtu.be/rJ9fXIOO70A?si=1Nu9g79EUmx50XNJ>

6. Kindervoorstelling

Muziek is niet meer vanzelfsprekend in de klas. Maar het is erg belangrijk voor de ontwikkeling van het kind. Daar willen we graag een bijdrage leveren. De jeugd is een doelgroep die we tot vorig jaar eigenlijk niet bedienden en waarmee we derhalve ons publiek zijn gaan verbreden. We hebben plannen om eigen kinderprogramma's te ontwikkelen en in 2023 zijn we op zoek gegaan naar partners om in dit kader samen te werken.

Dat Black Pencil zich geroepen voelt om deze educatieve taak op zich te nemen, komt niet uit de lucht vallen: alle leden van Black Pencil hebben veel onderwijservaring. Jorge Isaac is sinds 2006 hoofdvakdocent blokfluit aan het Conservatorium van Amsterdam. Matthijs Koene is dat reeds sinds 2005 en Marko Kassl is eveneens hoofdvakdocent aan het Conservatorium van Amsterdam. Marko is tevens hoofdvakdocent aan de Hochschule für Musik Detmold (Duitsland). Esra Pehlivanli is een veelgevraagde gastdocente altviool in binnen- en buitenland. Enric Monfort geeft regelmatig workshops percussie en karnatisch ritme in westerse muziek. Zakelijk leider Jennie Duif heeft veel ervaring met educatieve projecten. Met muziekscholen en basisscholen maakte ze muziektheaterprojecten opgenomen in het programma Kinderen Maken Muziek van het Oranje Fonds en Fonds voor Cultuurparticipatie. Op één ensemblelid na hebben we allemaal kinderen in de leeftijd 6 tot 12 jaar en dat maakt ons heel bekend met die doelgroep.

In 2023 hebben we middelen kunnen vinden in het kader van de regeling 'Versterken en Vernieuwen' van provincie Flevoland, om de eerste stappen te zetten. We werkten samen met o.a. het Expertisecentrum Cultuureducatie Flevoland en Collage Almere.

Onze lange termijn visie bestaat uit:

- Ontwikkelen van kindervoorstellingen.
- Educatieconcepten voor klassieke muziek: Werken met regie aan de uitwerking van thema's, experimenteren, trial-error repetities.
- Ontwikkelen van lesmateriaal.
- Ontwikkelen PR- en marketingmiddelen voor deze doelgroepen.

Come Out, Caioni! was een project waarbij muziek uit de 17de-eeuwse Caioni Codex werd gearrangeerd, opgenomen en vele malen uitgevoerd, zowel in Nederland als internationaal. De cd-release van dit programma was een commercieel succes met ruim 1200 verkochte albums. Dit project inspireerde tot het maken van Black Pencils eerste kindervoorstelling; Het Geheime Boek van Caioni. Een interactieve speurtocht naar een eeuwenoude muzikale schat.

Stel je voor: je erft een kaart, waarmee een schat te vinden is, die al eeuwen verborgen ligt in een klooster in Transsylvanië, het huidige Roemenië. Dan bedenk je je natuurlijk geen twee keer, maar trek je er samen met de musici van Black Pencil op uit om dit mysterie te doorgronden. Hun instrumenten van blok- en panfluiten tot percussie, altviool en accordeon wijzen je de weg. Maar wees gewaarschuwd, Het Geheime Boek van Caioni laat zich niet zomaar onthullen: er moeten muzikale raadsels worden opgelost en codes worden gekraakt.

In Het Geheime Boek van Caioni openbaren de musici van Black Pencil op interactieve wijze de allermooiste muziek die de monnik Caioni verzameld heeft in de 17de eeuw. Zijn playlist bevat een bonte verzameling van beroemde werken van Monteverdi en di Lasso en opzwepende Roemeense dansen, die je doen swingen in je stoel, terwijl het volgende raadsel zich al weer aandient. Zo openen je oren de weg naar de heilige graal.

Het Geheime Boek van Caioni is een voorstelling van Black Pencil in een regie van Annechien Koerselman.

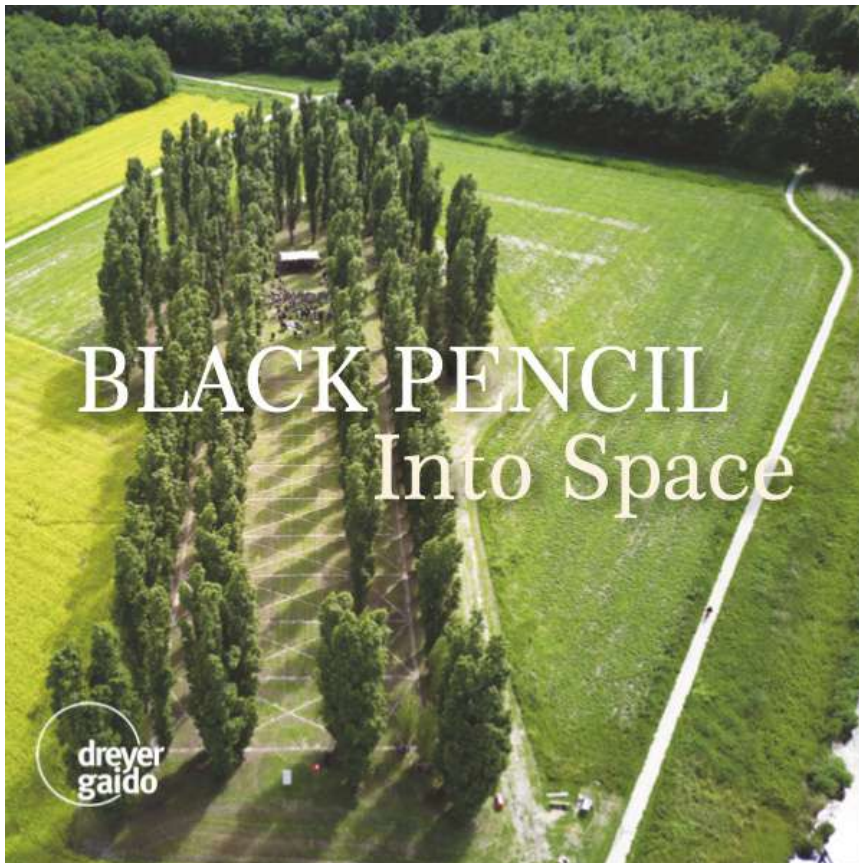
Trailer het Geheime Boek van Caioni: <https://youtu.be/brmLd-4N8sM?si=joIX7HgYcGsNByYa>

7. Twee CD-producties

In 2023 hebben we twee nieuwe cd's geproduceerd: 'Into Space' en 'Schokland'. Beide cd's zijn uitgebracht door het Duitse label Dreyer & Gaido Musikproduktionen.

Into Space (voorjaar 2023):

Black Pencil en de provincie Flevoland presenteerden maandag 13 maart 2023 de cd Into Space, met daarop muziek voor en over Flevoland. De cd bevat composities over vier landschapskunstwerken, muziek over de stad Almere, het Werelderfgoed Schokland en de Flevolandse natuur in het algemeen.

Provincie Flevoland gaf Black Pencil de opdracht om composities te laten schrijven voor vier Flevolandse landschapskunstwerken. Calliope Tsoupaki, Meriç Artaç, Yannis Kyriakides en Aart Strootman namen de opdracht aan en maakten een muziekstuk voor respectievelijk de Groene Kathedraal, Aardzee, Observatorium en Sea Level. Het resultaat is te horen op de cd.

De Almeerse componist Arnoud Noordergraaf schreef een stuk in opdracht van het Podiumkunsten over de ontwikkeling van zijn stad. Op de cd zijn tevens de twee winnaars de Black Pencil op Schokland Prize te horen: Aart Strootman en Jonatan de Jesús Carrasco Hernández. Op Into Space is tot slot ook het werk van de Engelse componiste Florence Anna

Maunder's te horen. Zij won de Black Pencil op Uitgast Festival Compositieprijs met een werk over de Flevolandse natuur.

Tijdens de bijeenkomst maakte gedeputeerde Michiel Rijsberman bekend dat de Gedeputeerde Staten Black Pencil wilde toevoegen aan de Flevolandse culturele basisinfrastructuur.

'Into Space' is te beluisteren via alle bekende online platforms (Spotify, YouTube, iTunes etc).

De fysieke drager is te bestellen oa via onze webshop <https://www.visionor-webshop.com/a-80915021/cd-and-dvd-releases/into-space-2023/>

Het eerste exemplaar was voor (voormalig) gedeputeerde Michiel Rijsberman. De cd-presentatie vond plaats in De Verbeelding in Zeewolde.

Schokland (najaar 2023):

We hebben een cd uitgebracht met muziek geïnspireerd op het UNESCO Werelderfgoed Schokland. Tijdens de presentatie op Schokland werd het eerste exemplaar uitgereikt aan Leen Verbeek, de Commissaris van de Koning voor Flevoland.

In 2022 zijn we een meerjarige samenwerking gestart met UNESCO Werelderfgoed Schokland. Schokland is een unieke combinatie van cultuurgeschiedenis en natuur, midden in de Noordoostpolder. Er kan daar worden gevonden van menselijke bewoning die meer dan 10.000 jaar teruggaat.

De samenwerking vervulde Black Pencil's behoefte om de kracht van nieuwe muziek geïnspireerd op unieke locaties te verkennen. Tegelijkertijd kon Museum Schokland tijdens haar 75-jarig jubileum de gewenste stap zetten om nieuwe muziek te laten creëren voor en over het voormalige eiland. We lanceerden een internationale oproep voor composities: Nieuw werk van ongeveer een minuut, geschreven voor een van de instrumenten van Black Pencil, volledig geïnspireerd door Schokland. De oproep was een succes, want we ontvingen maar liefst 174 composities uit 36 landen.

De winnaars van de Black Pencil in Schokland Prize in 2022 waren Jonatan de Jesús Carrasco Hernández (Mexico, 1981) met de compositie The Gangway voor accordeon solo, en Aart Strootman (Nederland, 1987): Popular Archaeology-Volca #1 voor slagwerk en synthesizer.

We gaven daarnaast een opdracht aan Florian Magnus Maier (Duitsland, 1973) om een nieuwe compositie voor Schokland te schrijven, gebruikmakend van het volledige ensemble. Deze opdracht is mede mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten. Het project 'Black Pencil op Schokland' werd ondersteund door de provincie Flevoland.

'Schokland' is te beluisteren via alle bekende online platforms (Spotify, YouTube, iTunes etc).

De fysieke drager is te bestellen oa via onze webshop <https://www.visionor-webshop.com/a-83007653/cd-and-dvd-releases/schokland-2023/>

Op Schokland overhandigde Black Pencil zondag 03 september 2023 het eerste exemplaar van de cd aan Commissaris van de Koning Leen Verbeek.

8. Black Pencil wint Nieuw Geneco Fair Practice Award 2023

Nieuw Geneco heeft op 8 september 2023 tijdens de Gaudeamus Muziekweek de Nieuw Geneco Fair Practice Award 2023 uitgereikt aan Ensemble Black Pencil en festival November Music voor hun tomeloze inzet en commitment aan een eerlijke en duurzame praktijk in de nieuwe muziek.

van L naar R: Matthijs Koene, Jorge Isaac, Esra Pehlivanli, Jennie Duif, 08 september 2023

Uit het juryrapport:

Ensemble Black Pencil onderscheidt zich door jaar in jaar uit compositieopdrachten te verstrekken voor hun bijzondere en uitdagende bezetting. Met het project Into Space gaf Black Pencil diverse opdrachten aan onder meer Calliope Tsoupaki, Arnoud Noordegraaf, Aart Strootman, Meriç Artaç, waarin Flevoland, Land Art en nieuwe muziek elkaar inspireren, onder het motto gedurfd nieuw land, gedurfde nieuwe composities.

Componist Yannis Kyriakides: *"Het ensemble Black Pencil vroeg me een compositie te schrijven voor een unieke en spannende gelegenheid. In de achtertuin van Black Pencil – Flevoland – staan tien bijzondere landschapskunstwerken. Een van de bekendste is "Observatorium" van Robert Morris in Lelystad. Het ensemble vroeg me om een stuk te schrijven voor het ensemble op deze locatie. Geen gemakkelijke opzet, maar het project "Into Space" onder leiding van Jorge Isaac heeft productioneel, financieel en artistiek een zeer sterke indruk op me gemaakt.*

Black Pencil zet zich in voor eerlijke vergoedingen, transparante communicatie en voor meerdere uitvoeringen van gloednieuw werk in binnen -en buitenland. Daarnaast herneemt

het ensemble ook met regelmaat eerder gecomponeerd werk, zodat er een herkenbaar en eigen repertoire ontstaat, voor een groot en divers publiek op een grote verscheidenheid aan podia en bijzondere locaties. Dit Ensemble vervult hiermee een grote voortrekkersrol in het muziekleven."

9. Black Pencil Prize 2023

Sinds 2018 organiseert Black Pencil een jaarlijkse compositiewedstrijd om de creatie van nieuwe muziek te ondersteunen. Editie 2023 van de prijs vond zoals gepland plaats in het Orgelpark Amsterdam, tijdens het festival "Prix Annelie de Man 2023". We waren erg blij om voor deze editie weer zo'n breed spectrum aan muziek te mogen ontvangen, uit wel 13 verschillende landen: China, Duitsland, Ierland, Italië, Korea, Nederland, Polen, Portugal, Spanje, Zweden, Taiwan, Oekraïne en de VS.

Het is altijd een lastige klus om finalisten te selecteren. Op basis van originaliteit, zeggingskracht en klankwereld hebben we de volgende componisten gekozen:

- * Niccolò Angioni (1992-Italië) : Unconscious Patterns (2023)
- * Nikodem Kluczyński(1999-Polen): Black hole disco interference (2023)
- * Ruud Roelofsen (1985-Nederland): Wraith II (2023)

Wraith II van Ruud Roelofsen werd als winnende compositie uitgeroepen. Idiomatic, spannend, zeer goed geschreven voor alle instrumenten en nauwkeurig genoteerd. Het gebruik van contactmicrofoons roept intrigerende elektronische geluiden op.

De Black Pencil Prize in 2023 bestond uit:

- * € 2.000 aan prijzengeld
- * Een professionele opname van de winnende compositie
- * Uitvoering van het stuk tijdens een selectie van concerten van Black Pencil

Première Wraith II: https://youtu.be/AnHF6M4c6sw?si=Y7kXJpeLUPqtKI_n

10. Tour Indonesië 2023

Na de succesvolle TOPENG-tour in Nederland in het najaar 2022 vond de tour in Indonesië zoals gepland in de zomer van 2023 plaats. Het was onze eerste keer in Indonesië, we konden mooie concerten en workshops/masterclasses geven.

Voor alle activiteiten was er veel belangstelling, de concertzalen zaten bomvol en we konden daar goede contacten leggen. Het was de ideale afsluiter van TOPENG: Nederlandse en Indonesische componisten kregen de opdracht om voor dit project te schrijven, het programma bevatte een uniek geluid van Black Pencil en gamelan, er vonden optredens plaats in beide landen; er was van beide kanten evenveel respect en waardering. Stichting TRACE21 kon alle activiteiten minutieus organiseren, de instellingen in Bandung, Jakarta en Yogyakarta reageerden zoals verwacht.

We hebben plannen om onze activiteiten in Indonesië in het jaar 2025 voort te zetten met nieuwe spannende projecten.

11. TV-programma, ism Omroep Flevoland en Theatergroep Suburbia

Black Pencil, Omroep Flevoland en Theatergroep Suburbia hebben de samenwerking voor de Nationale Dodenherdenking voortgezet. Dit keer is voor een ander formaat gekozen, namelijk een programma dat alleen voor TV-uitzending is bedoeld. We hebben Monteverdi en toneelmuziek gespeeld, alsmede een arrangement van STAND UP (de originele film-soundtrack van de film 'Harriet'). Dit keer door Ensemble Black Pencil met een gospelkoor.

'Mijn zelf is vergaan, mijn schaduw is verdwenen'. Het programma werd uitgezonden op Omroep Flevoland ter gelegenheid van Nationale Dodenherdenking 2023.

Regisseur, drone - David Brouwer

Camera - Ralph Hagemeyer

Idee - Albert Lubbers

Na de video opnames van Monteverdi in de Poldertoren van Emmeloord

Iedereen was wederom enthousiast over de samenwerking. Deze zal in 2024 worden voortgezet.

Video STAND UP: https://youtu.be/Umvp_UVSIc8?si=OOzYWlwIxdxNWFQ3

12. Educatieve activiteiten

Rondom de voorstellingen organiseerde Black Pencil workshops/inleidingen/presentaties/meet & greet bedoeld voor algemeen publiek, conservatorium studenten en amateurs. De activiteiten vonden plaats o.a. op: Het Conservatorium van Amsterdam, de Kunstlinie Almere, stichting Wild van Muziek Almere (Stichting Muziektalent Almere), op Schokland, Stadslandgoed de Kemphaan Almere (de locatie van de voorstelling Tom op de Boerderij; 1-2 keer per week, gedurende 6 weken), Schouwburg Odeon, Schouwburg De Lawei in Drachten, Orgelpark Amsterdam en tijdens de tournee in Indonesië.

Black Pencil wil fungeren als eye-opener. We willen prikkelend aanbod blijven genereren in klassieke en vooral hedendaagse klassieke muziek.

Presentatie workshop Black Pencil in Bandung, augustus 2023

13. **Publiek**

Door de aard van de activiteiten konden we verschillende doelgroepen bereiken:

Jongeren/kinderen: Met de kindervoorstelling 'Het Geheime Boek van Caioni'.

De genietters (klassieke muziek breed): Met oude muziek en nieuwe muziek gecombineerd in één programma.

De bohemiens (avontuurlijk publiek, creatieven): Deze groep hebben we vooral bediend met de programma's Come Out Caioni en Into Space.

Liefhebbers van oude muziek en licht klassieke muziek (algemeen publiek) die we ook via de programma's Barok Trilogie en Come Out Caioni hebben kunnen bereiken.

Liefhebbers van nieuwe muziek, specialisten, componisten: dmv het programma TOPENG en Into Space.

Nieuw publiek, moment consument (argeloos publiek, niet per se liefhebbers van klassieke muziek) hebben we kunnen bereiken dankzij onze openluchtactiviteiten, pop-up concerten en het Alluminous Festival

De jongere generatie nieuwe makers blijven we aanboren via onze compositiewedstrijden: Black Pencil Prize 2023, workshops en meet & greet.

Theaterpubliek: door de samenwerking met theatergroep Suburbia (Tom op de boerderij).

Danspubliek: door de samenwerking met Samir Calixto (La Noche Eterna).

De samenstelling van verschillende soorten publiek past precies binnen onze ambitie in de periode 2021-2024: Black Pencil is als een kameleon: Eigenzinnig, verrassend, verschijnend op zeer uiteenlopende locaties, met verschillend repertoire, in samenwerking met verschillende partners, een promotor van klassieke muziek én de muziek van nu.

14. **Aantallen en spreiding**

We hebben ruim 100 concerten/voorstellingen in 2023 kunnen realiseren, met een mooie regionale spreiding: Noord, Oost, Midden, West, Zuid, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en in het buitenland. In Flevoland en in de eigen directe omgeving (Almere) blijven we werken aan het vergroten van ons publieksbereik en het aantal uitvoeringen. Black Pencil is inmiddels opgenomen in de Basis Infrastructuur van Flevoland.

15. Stakeholders

In het jaar 2023 hebben we veel contacten gelegd en daaruit zijn mooie samenwerkingen ontstaan

Samenwerkingspartners:

- Theatergezelschap Vis à Vis (Almere): Na de samenwerking tijdens de grootschalig productie SCHOONSCHIP in 2022, zijn we in nauw contact gebleven. Nieuwe productie in 2026.
- Theatergroep Suburbia (Almere): Samenwerking zomerproductie Tom op de Boerderij en i.h.k.v. Herdenkingsdag. Productie gerealiseerd in 2024 (Lord+Lady MacBeth). Nieuwe producties gepland in 2025-28.
- Omroep Flevoland: Uitzending van producties Black Pencil, video opnames van nieuwe werken.
- Land Art Flevoland: Concerten op LandArt locaties.
- Kunstlinie: Concertserie Black Pencil.
- Cultuurbedrijf Noordoostpolder: Samenwerkingen sinds 2022 op Schokland. Nieuwe samenwerking 2024-2025 bevestigd.
- Stadsherstel Amsterdam: Concertserie Black Pencil Sit Fast Concerten (Amstelkerk en De Duif).
- Collage Almere: Ontwikkeling van kindervoorstellingen.
- FleCK Expertisecentrum Cultuureducatie Flevoland: ontwikkeling van een educatieve taak van Black Pencil in Flevoland in 2024.
- MOCA en DOCA: Black Pencil neemt sinds 2022 deel aan de MOCA- en DOCA-werkgroepen (marketing en directie) voor de culturele activiteiten in de stad Almere.
- Goede Rede Concerten: Jaarlijkse samenwerkingen en gezamenlijk initiatief tot nieuw klassiek Almeers festival: Het Groene Geheim (juni 2024).

Collega's. Doorlopende samenwerking met:

- AAA Audio, Arjan van Asselt: geluidstechniek.
- Annechien Koerselman: regie en conceptuitwerking kindervoorstellingen van Black Pencil.
- Marcel Wierckx, Timo Hoogland: live video, live coding.

Financiers:

- Fonds Podiumkunsten: meerjarige subsidie.
- Gemeente Almere: Tweejarige subsidie voor 2023 en 2024.
- Provincie Flevoland: verschillende projecten in 2023 gehonoreerd (incidentele subsidies). In de Flevolandse BIS voor de periode 2023-2024.

Branding, PR-partners:

- Kees Jongboom Moving Media: videoclip, trailers.
- Movitch Media (Hilversum): videoclip, trailers.
- Maarten Feenstra, Claudia Hanssen: fotografie.
- Green Room (Rotterdam): projectteksten, teksten nieuwsbrief, marketingadvies.

16. Financieel

De baten zijn ten opzichte van vorig jaar flink gestegen. Dat komt door een flinke stijging in de subsidies van gemeente en provincie. De gemeente honoreerde onze tweejarige subsidieaanvraag en bij de provincie Flevoland werden verschillende projectsubsidies toegekend. De directe publieksinkomsten vielen lager uit, maar daarentegen hadden we meer overige directe inkomsten door de coproducties met Matter Affects (La Noche Eterna), Cultuurbedrijf Noordoostpolder (Zomer op Schokland) en Theatergezelschap Suburbia (Tom op de Boerderij).

In de lasten wordt zichtbaar dat de kosten ook op alle fronten zijn gestegen. De personele beheers- en activiteitenlasten zijn door de toename in het aantal concerten gestegen. De vergoedingen van de musici zijn bovendien verhoogd en daardoor meer in lijn met de cao muziekensembles. Het aantal uren van de staf is vanwege de toename aan activiteiten ook verhoogd (mede door de aanstelling van een producent). Er is in 2023 bovendien geïnvesteerd in de aanschaf van verschillende instrumenten en apparatuur. Wij zijn meer zelfstandig tov verhuurbedrijven van geluidsapparatuur. Vooral bij tournees is de huur van apparatuur niet goedkoper. We hebben nu een professionele set microfoons voor versterking, betere flightcases, bekabeling, basisuitrusting om in de openlucht op te treden.

De bezoldiging van de artistiek en zakelijk leider lag in 2023 ruim onder de wettelijk gestelde bezoldigingsmaxima volgens de Wet Normering Topinkomens.

Black Pencil speelt voor de Raad voor Cultuur, Kunstlinie Almere, april 2023

Het Black Pencil team, van L naar R: Jennie Duif (zak. Leider), Joost Smit (lichttechniek), Matthijs Koene (panfluit), Arjan van Asselt (geluidstechniek), Esra Pehlivanli (altviool, PR/marketing), Jorge Isaac (blokfluit, art. leider), Marko Kassl (accordeon), Enric Monfort (slagwerk), Jaromier Mulders (videotechniek), Marleen van den Heuvel (productie)

17. Samenstelling van het bestuur & directie

In 2023 was Jorge Isaac artistiek leider en Jennie Duif zakelijk leider van Black Pencil.

In 2023 zijn er geen bestuursleden aangetreden of afgetreden.
Het bestuur van Stichting Visisonor bestond in 2023 uit:

Dhr. Frans de Rooter, voorzitter
Mevr. Mariana Preda, secretaris/penningmeester
Mevr. Karolina Spaić, bestuurslid
Dhr. Michiel Schuijjer, bestuurslid

Almere, 27 april 2024